

EGE BÖLGESİ DENEYİMİYLE TÜRKİYE KALKINMASINA BİR BAKIŞ

Tamer TAŞKIN

Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı

Gerek İzmir'imizin gerekse Türkiye'nin bugünden sonra örnek olacak kalkınma ajansları konusunda yapılan bu çalışmalara katılmaktan dolayı çok mutluyum. Başkanımızın da belirttiği gibi İzmir, Ege Bölgesi'nde 1992'den beri bu aktiviteyi, daha kalkınma ajansları hükümetlerin gündemine girmeden evvel başlatmıştı. Bugüne kadar da çok başarılı bir dönem geçirdi. Bugün de İzmir'de kurulu olan Kalkınma Ajansının Yönetim Kurulunda Ege Bölgesi Sanayi Odası'nı Başkan olarak ben temsil ediyorum, EGEV de aynı organizasyonda yerini almış bulunuyor.

Başkanımız; kalkınmış bir yerde Kalkınma Ajansının niçin kurulduğunu sordu. İzmir, hem bu çalışmalara öncülük etmekte hem de doğudan gelen göçün büyük bir bölümünü almaktadır. İzmir'deki işsizlik oranı Türkiye ortalamasının çok üzerinde ancak buna karşılık hazır olan bir alt yapıya sahip. İnsan gücümüzle, Organize Sanayi Bölgelerimizle yeni sermayeye ve yatırıma hizmet sunabilecek bir iliz. Ege Bölgesi'nde ve İzmir'de pilot çalışmaların başlaması, bu yönleri ile önemli bir model olacaktır.

İktisadi kalkınmanın ortaya çıkışı, adam başına düşen milli gelirin devamlı ve reel olarak artması, adam başına isabet eden milli gelir arttıkça dengeli bir biçimde kişiler ve şehirler arasında bunun dağılması, bunun yaşama standartlarını değiştirmesi, iyileştirmesi, hayat standartlarında yükselme ve sonunda birikimler sağlanması, birikimlerden sermaye oluşması ve bundan sonra da bunların yatırıma dönmesi, üretim ve ihracatın artması, ülkemizin zenginleşmesi... Bir defa Türkiye'nin bu kanaldan başka geleceğinin olmadığına inanıyoruz. Demek ki yatırım, üretim ve ihracatın temelinde de kendimizi çok iyi pazarlayabileceğimiz, kendimizi çok iyi tanıtacağımız bu kalkınma ajanslarına ihtiyacımız var.

Tabii toplumlar; içinde yaşadıkları ortamdandır, dünyadan ve her şeyden; bugünün haberleşmesi, bugünün sunumları içinde, telekomünikasyonun bu kadar ilerleme-

siyle haberdar oluyorlar ve yaşam standartlarını da en modern, en rahat ülkelere göre değerlendirmek istiyorlar. Onlara benzemek, kendilerini geliştirmek istiyorlar.

Az gelişmiş ekonomilerin kalkınma yolunda karşılına çıkan ekonomik ve sosyal engeller var. Eskiden ben de dünyada zengin ülkelerin ve fakir ülkelerin var olduğunu zannedirdim. Bu yaşıma, bu tecrübeme geldiğim zaman bir şey öğrendim ki; dünyada iyi ve kötü yönetilen ülkeler var. Bunun bedelini de ne yazık ki kötü yönetilen ülkeler ödüyorlar. Bunu etkileyen, bu zenginliği etkileyen bir şey daha var, o da nüfus. Tabii ki nüfusumuz hızlı bir şekilde artıyor veya Türkiye'nin dışına baktığımız zaman, nüfusu hızla artan ama ekonomileri aynı hızla gelişmeyi sağlayamayan ülkeler git gide fakirleşmek zorunda kalıyorlar. O bakımdan demek ki en azından nüfusumuzun artış hızını bir taraftan dengelerken bir taraftan da o artış hızını refaha ulaştıracak daha hızlı yatırımlar yapmamız ve kalkınma hızlarına ulaşmamız lazım. Tabii bu tip ekonomilerde bir de tarım ve katma değeri az olan bir şeyler yapıyorsunuz, yatırımlar yapıyorsunuz, bir şeyler üretiyorsunuz, satıyorsunuz ama gelen, giderlerinizi karşılayamıyor.

Bölgesel kalkınma artık merkezi hükümetin müdahalesine dayalı, yukarıdan aşağı bir yaklaşım yerine; bölgesel, yerel, ulusal ve hatta uluslararası aktörlerin de katılımıyla gerçekleşecek bir olgu olarak önümüzde duruyor.

Sanayi işletmelerinin bölgesel dağılımının dengeli olmadığını, Türkiye'nin sanayi katma değerini değerlendirdiğimiz zaman %51'inin Marmara Bölgesi'nde yoğunlaştığını, bundan sonra da %16'lık payın Ege Bölgesi'nde olduğunu görüyoruz. Tabii geleneksel sanayi merkezlerimiz, eskiden alıştığımız yerler İstanbul ve İzmir idi. Ama 80'lerden sonra Türkiye'nin dışarı açılmasıyla, o güne kadar olan kapalı ekonominin değişmesi ve gümrük duvarlarının kalkmasıyla; o yıllara kadar İstanbul, İzmir, Adana ve Ankara gibi iller sanayi ağırlığındayken, Türkiye'nin birçok yerinde, isimleri ilçe bazına incek kadar "Çerkezköy, İçel, Kırklareli, Tekirdağ ve Gebze" gibi birçok yan sanayi merkezleri oluşmaya başladı.

Yerel girişimciliğin de bölgelerde gelişmesi, o şehrin insanların gerek yurt dışında, gerekse İstanbul'da belli bir sermaye birikimine sahip olduktan sonra kendi şehirlerinde de belli bir yatırım yapma istekleri, Türkiye'nin birçok yerinde yeni sanayi şehirlerinin oluşmasına bir etken oldu. Bugün geldiğimiz durumda bir Gaziantep'imiz, bir Mersin'imiz, Konya'mız, Eskişehir'imiz, Afyon'umuz, Uşak'ımız, Denizli'miz, Manisa'mız, sanayileşmenin ve kalkınmanın içinde kendilerine yer açmış oldular. Ülkemizde Anadolu Kaplanları dediğimiz bu kaplanların Ege'de olanlarını değerlendirdiğimiz zaman bugün artık bizim Ege Bölgesi'nde bile bir Kütahya'mız, bir Afyon'umuz, Uşak'ımız, Denizli'miz, Aydın'ımız, Manisa'mız, Balıkesir'imiz var. Hepsi, sanayide yerlerini almış olan şehirlerimiz olarak kalkınma yolunda ilerliyorlar.

Ege Bölgesi uzun yıllar İzmir odaklı büyürken, son yıllarda farklı bir tempo içine girdi. Bölge ekonomisi de İzmir'den diğer komşu kasabalara ve vilayetlere sıçramaya başladı. Tabii Bölgemiz ve İzmir'de alt yapı sorunu diğer bölgelerimize göre çözülmüş durumda. Bugün Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın, İzmir vilayet sınırları içinde 21, Ege Bölgesinde ise 48 kadar Organize Sanayi Bölgesi var. Bunların bir kısmı bugün için aktif, bir kısmı da geleceğe dönük olarak kendilerini pazarlamak üzere alt yapılarını bitirmeye çalışıyorlar. Özellikle Ege Bölgesine verilecek sektörel teşvikler ile önümüzdeki yıllarda gıda, tersanecilik, balıkçılık, plastik, kimya, jeotermal seracılık, demir-çelik, otomotiv yan sanayi, makine, mermer ve savunma sanayi gibi konularda ilerleme bekliyor ve istiyoruz.

Sabah yine kelime olarak geçen “cluster” konusunda da Ege Bölgesinde ve İzmir'de büyük çalışmalarımız var. Eğer bizim orada PETKİM'imiz varsa, onun etrafında PETKİM'in hammaddesini verecek acaba neyi Türkiye'de üretebiliriz, hammaddesi buradaysa onu nasıl Türkiye'de üretiriz çalışmalarını yapıyoruz. Biliyorsunuz kimyasallar hala, daha çok ithal edilen bir kalemdir, aynı zamanda da 300 kadar otomotiv yan sanayicimiz var. Otomotiv yan sanayinin katma değeri farklı, savunma sanayinin katma değeri farklı, o zaman bu fabrikalarımızı nasıl savunma sanayisine bir “cluster” olarak organize ederiz çalışmalarının da içindeyiz.

Bölgenin 2005 yılı ihracatında Türkiye'nin total ihracatının %20'si Ege Bölgesi limanı olarak İzmir'den yapılmakta, elektrikli makineler, mineral yakıtlar, yağlar, demir-çelik, motorlu kara taşıtları, elektronik, bölgemizin bir numaralı ihracat kalemleri. İzmir ve Ege bölgesi kalkınma potansiyeli açısından Türkiye'nin çok avantajlı bölgelerinden bir tanesi.

Tabii kalkınma ajansı dediğimiz zaman yurt dışına baktığımızda, belli bölgeler istihdamlarına sağlanacak avantajları gelecek firmalara sunabiliyorlar. Diyorlar ki biz sizden şu kadar yıl vergi almayız, şöyle bir araziyi bedava veririz, şöyle bir eski fabrikamız var kamudan kalma, size bunu bedava verelim, peki bizim Kalkınma Ajansımızın böyle avantajları var mı? Hayır, şu anda Kalkınma ajansımızın, Türkiye'nin genel avantajları neyse, sunabilecekleri de ancak o kadar oluyor. O bakımdan elimizde çok fazla enstrüman yok.

Belki sadece şehrin dinamikleri olan Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Esnaf Birlikleri, EGEV, vilayet, birçok derneklerin kendi aktiviteleri içinde yaptıkları var. Belki belli enerji kayıpları var. Ancak güzel bir koordinasyonla birlikteliği sağlamanın güzelliğini yaşayacağız. Tabii ki yüksek teknoloji, orta yüksek teknoloji, orta düşük teknoloji ve düşük teknoloji klasmanını biz de biliyoruz ve şehrimizi bir an evvel nasıl daha yüksek katma değerli sektörlerle doldurabileceğimiz çalışmalarını içine giriyoruz.

Türkiye'yi ve Bölgemizi etkileyen bir konu da teşvikler. Teşvikler bugüne kadar; gerçekten gerekli mi gereksiz mi, artık bu kapasite Türkiye'de yeterli mi tartış-

ması yapılmadan verildi. O yüzden de bugün gereksiz birçok fabrika bazı sektörlerde kapasite fazlası olarak bulunuyor. Bu bakımdan; belki Kalkınma Ajansları bölgedeki yatırımları da disipline etme, artık bizim bölgemizin böyle bir yatırıma gereksinimi yok diyebilmenin de yolunu açacak diye düşünüyorum.

Tabii yaratıcı ekonomi, inovasyon ve farklılık yaratacak projelere de çalışıyoruz. Bunun dışında kalanların kazanamayacaklarını da biliyoruz. AB'nin öncelikli temaları bizim kalkınma planımızın içeriğinde mevcuttur. Bu paralelliği değerlendirmek üzerine çalışmalıyız. Bölgelerimizin ve şehirlerimizin mevcut altyapı ve potansiyelleri bu hedeflere ulaşmak için de planlanmalı ve bütüncül hedefin Türkiye kalkınması olduğu unutulmamalıdır.

Avrupa Birliği'nin öncelikli temaları belli, Türkiye'nin 7 yıllık plan hedefleri belli, Dünya ekonomisinin seyri belli, bizim ihtiyaçlarımız belli. Bunları şimdi çok iyi bir şekilde organize etmek zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Bu konuda devletimiz; şehirleri destekleyici uygulamalar ve teşvik sistemleri geliştirilmeli. Bu bizim beklentimiz. Mademki öncelik Türkiye'nin kalkınması; sanayiciler olarak beklentimiz, siyasi ve ekonomik istikrar. Geri kalanını kendimizin başaracağına inanıyoruz.